

külvilággal szemben hatalomra való törekvés, a kapcsolatra, rendre irányuló törekvések. Mindezeket a cselekvéseket ellentétes hatóirányok határozzák meg, s ezek között kiegyenlítést kell találni. Aszerint, hogy a kiegyenlítődség a két irány között mely ponton történik, különböző jellemformákat kapunk, melyek az egészségestől fokozatos átmenetet jelentenek a beteges jellemformák felé. Így a szerző szerint fölöslegessé válnak a korábbi típusok, mint Kretschmer, Schiller, Wölfflin, Spranger, stb. típusai, mert rendszerével minden egyes ember sajátos jellemformáját megállapíthatónak gondolja.

Schneider műve érdekes elgondoláson alapszik és sok értékes gondolatot tartalmaz. Nem világítja meg azonban kellőképen, milyen módon gondolja rendszerét gyakorlatilag alkalmazhatónak, úgy hogy ez a rendszer az eddigi jól bevált típusokat, amelyek között szintén megvannak a fokozatos átmenetek, feleslegessé tenné. Megnehezíti a könyv megértését túlságos tagoltsága is. Az egyes fejezetek és alfejezetek ugyanis még számos apró részre oszlanak, s ez a körülmény a mű egységét és áttekinthetőségét egyáltalán nem mozdítja elő.

Hencz Ilona.

L'Enseignement de la Géographie dans les écoles secondaires. Genève, Bureau International d'Éducation 1939, 210 lap. A Bureau kiadványainak 67. száma.

Ez a kötet a középiskolában folyó földrajztanításról ad hiteles és kimerítő képet 44 ország közoktatásügyi minisztériumainak hivatalos beszámolója alapján (Magyarország 122—24. l.). Ez utóbbiaknak adatait a bevezető rész (11—55. l.) négy főfejezetben dolgozza fel: a földrajztanítás fontossága, cél és tanterv, módszer, tankönyvek és segédeszközök, tantervek képzése és továbbképzése. Ebből az összefoglalásból a következő tanulságos részleteket emeljük ki. A földrajztanításnak még ugyanazon országban is különböző szerep jut a középiskolák jellege szerint: *a)* valamennyi osztályban; *b)* az alsó és néhány felső osztályban; *c)* csak az alsó osztályokban tanítják; *d)* végre az alsó osztályokban kötelező, a felsőbbekben szabadon választható. Az időtartam 1 év (Cuba) és 6 év (Belgium) stb. között váltakozik, a heti órák összege $2\frac{1}{2}$ (Canada) és 18 (a délamerikai Ecuador) között. Több országban a földrajztanítás kapcsolatos a történelem tanításával, Finnországban a felső osztályokban a biológiával. Országok szerint a földrajznak a vizsgálatokban hol első, hol másodrangú szerep jut. Változatosság a célkitűzésben: földrajzi ismeretek elsajátítása, e mellett állampolgári, nemzeti vagy politikai nevelés. A tantervek elemzése ebből a szempontból, továbbá tekintettel a fizikai, emberi és közgazdasági vonatkozásokra. A szülőföld földrajza főleg az alsó osztályokban szerepel. A módszert illetőleg a 44 állam közül 14-ben nincsenek utasítások, a többiek az elemzés rovására előnyben részesítik az ösztönös vagy tudományos módszereket; az emlékezés a legfontosabb nevek és adatok elsajátítására szorítkozik. Egyes földrajzi jelenségek megértése érdekében

kapcsolat szükséges a többi tantárgyakkal (földtan, csillagászat, természet-tudományok, meteorológia, történelem, stb.) A cselekvő módszerben hely jut a megfigyelésnek, kutatásnak és egyéb egyéni munkának. (érdekes részletek a 42—45. lapon). A tankönyvek tarkaságát szinte felesleges említeni; ezzel kapcsolatban idézzük a brit Columbia (Canada) következő talpraesett válaszát: »A földrajz nem olyanmi, amit könyvből lehetne megtanulni. még kevésbé egyetlen könyvből«. Felszerelés dolgában kevés helyen vannak külön földrajzi előadótermek, viszont térképekkel, földgömbökkel, látképekkel, vetítő- és mozgóképgépekkel szinte mindenütt találkozunk. A tanulókkal végzett kirándulások és utazások értékét általában elismerik: helyenként a hatóságok anyagilag is támogatják, vannak iskolák, amelyek külön kirándulási alappal rendelkeznek. A tanárok képzése legtöbb esetben egyetemen történik, továbbképzésükről a 44 állam közül 40 gondoskodik szünidei tanfolyamok, szaktanácskozások, módszeres értekezletek, bel- és külföldi utazások útján. Ritkán fordul elő, hogy a tanár csakis földrajzot tanít, rendszerint a történelem és természetrajz (az Egyesült-Államokban a »szociális szakok«) tanítását is ő látja el.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy könyvünk gazdag nemzetközi tárháza a nemzeti földrajzi adatoknak (*documentation géographique*). Ezeket tárgyi szempontok szerint rendszeresen dolgozza fel, anélkül, hogy állást foglalna, véleményt nyilvánítana. Ezt és a tanulságok kihámozását méltán az olvasóra, a szakemberekre bízta.

kf.

Josef Beeking: Das Geheimnis der christlichen Erziehung. Einsiedeln 1940. 8-r., 94 lap. — **U. a.: Grundfragen der erzieherischen Führung.** Einsiedeln, 1940., 8-r., 94 lap.

Az einsiedelni Benziger könyvkiadó cég *Werkbücher für Glauben und Leben. Pädagogische Reihe* címmel nevelésügyi könyvsorozatot indított 1940-ben, melynek első két számát — mindegyik egy-egy szép könyvecske — maga a szerkesztő írta.

J. Beekingnek a sorozatban eddig megjelent könyvei a tudományos irodalomban egészen különleges műfajt képviselnek. Kevés szóval, szinte feszes tömörséggel, de mindig tudományos igénnyel szólnak az olvasóhoz: nem annyira, hogy a tárgyat teljes szélességében kifejtsék, hanem inkább, hogy — a kérdést minden lényeges mozzanatában felvázolva — gondolatokat, esetleg vitát ébresszenek. Minden egyes fejezet elején felsorolja a vonatkozó irodalom legfontosabb műveit, azután — határozott, mintaszerűen világos tagolással — végighalad a felmerülő problémákon. A többi, az olvasottak kiszélesítése, az érvek és az esetleg felmerülő ellenérvek mérlegelése már az olvasó feladata. A szerző elsősorban vezérfonalnak szánta műveit munkaközösségek megbeszéléseihez. A tárgy természetéből és a szerző határozott világnézeti meggyőződéséből következik, hogy az egyes kérdéseket sohasem hagyja nyitva. Elsősorban az előadás rövidsége okozza azután, hogy egyik-másik tétele — bármennyire rokonszenves is számunkra — nem látszik eléggé megalapozottnak.